

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: ינואר 2016	הצבאית הראשית

הנחיה מס' 2.22

עבירות שנאה

כללי

1. חברה תרבותית ומתוקנת אינה יכולה להשלים עם ביצוע עבירות המתבצעות על רקע של מניע גזעני או מתוך עוינות כלפי ציבור מסוים. בהתאם, מצא המחוקק הישראלי לקבוע, כי ביצוע עבירה בנסיבות אלה, מחייבת ביטוי עונשי מחמיר יותר. לכן, נחקק סעיף חוק מיוחד העוסק בביצוע עבירות שנאה - סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 - הקובע כי דינו של העובר עבירה מתוך מניע של גזענות הינו כפל העונש הקבוע בצד העבירה, או מאסר עשר שנים, לפי הגבוה מביניהם.
2. לעבירות שנאה המבוצעות על-ידי חיילי צה"ל ישנו ממד חומרה נוסף, שכן ביצוע מעשה מתוך מניע גזעני או עוינות כלפי ציבור, אינו פוגע אך בקורבן העבירה, אלא אף בתדמיתו של צה"ל ובמשמעת הצבאית.

מדיניות העמדה לדין

3. על מנת לצרף לכתב האישום את סעיף 144, יש לבחון כי המקרה ממלא אחר הנסיבות שנקבעו בסעיף החוק:
 - א. העבירה שביצע החשוד הינה עבירה נגד הגוף, החירות או הרכוש; עבירה של איומים או סחיטה; עבירות של בריונות ותקלות לציבור ושל מטרדים הכלולים בסימנים ט' וי"א בפרק ח' לחוק העונשין, ועבירה בשירות הציבור וכלפיו הכלולה בפרק ט' סימן ד' לחוק העונשין. כמו כן, אין לצרף את סעיף 144 במקרים בהם העבירה הינה עבירה שהעונש שנקבע לה הוא מאסר עשר שנים ומעלה.
 - ב. העבירה בוצעה מתוך מניע של גזענות כהגדרתה בסעיף 144 לחוק העונשין, או מתוך עוינות כלפי ציבור מחמת דת, קבוצה דתית, מוצא עדתי, נטייה מינית, או מתוך היות נפגע העבירה עובד זר.
4. עם צירוף סעיף 144 לכתב האישום, מוטל הנטל על התביעה להוכיח כי המניע שעמד בבסיס ביצוע המעשים הינו מניע מתוך גזענות או עוינות כאמור לעיל. מעצם טבעו, קשה להוכיח את יסוד הכוונה המיוחדת, ועל כן ניתן להיעזר "בחזקת הכוונה", לפיה האדם מתכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו.
5. בהחלטות שונות, הכירו בתי המשפט בכך שניתן להשתמש בחזקת הכוונה להוכחת היסוד הנפשי שבבסיס סעיף 144. כך, התבססה חזקת הכוונה במקרים בהם הנסיבות החיצוניות שאפפו את ביצוע העבירה הצביעו בבירור על כך שהעבירה בוצעה כלפי קורבנות אשר נהיר כי הם משתייכים לקבוצת אוכלוסייה מסוימת, ללא כל התגרות מצדם, ומבלי שניתן לכך כל הסבר חילופי סביר אחר (לדוג' דקירת צועדת במצעד הגאווה והסובלנות) (ור' למשל ת"פ (י-ם) 44379-05-13 **מדינת ישראל נ' אבו אלחלאווה**; עפ"ג (מרכז) 28853-02-15 **מדינת ישראל נ' שלו**).

פרק העבירות	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: ינואר 2016	הצבאית הראשית

6. יובהר, כי על מנת להוכיח כי מתקיים סעיף 144 יש צורך להראות באופן ברור שהמניע העיקרי והמהותי לביצוע העבירה הוא מתוך מניע של גזענות או עוינות כלפי ציבור (ע"פ 9026/11 שוחט נ' היועמ"ש לממשלה).
7. הרשעת נאשם בביצוע עבירה בצירוף עם סעיף 144 מוסיפה נופך של חומרה למעשיו, הן בפן העונשי – הכפלת העונש בצד העבירה, והן בפן המהותי – קביעה שמעשיו בוצעו מתוך מניע גזעני. ראוי לבחון בזהירות באילו מקרים נכון לצרף את סעיף 144 לכתב האישום, ולייחסו כאשר ליבת המעשה נובעת מתוך מניע של גזענות או של עוינות כלפי ציבור, והרקע הגזעני אינו אך נסיבה נלווית למעשים. כמו כן, על הפרקליט לשקול לצרף לכתב האישום את סעיף 144, במקרים בהם מתקיימת אחת או יותר מהנסיבות הבאות:
- א. לעבירה קדם תכנון מוקדם לביצוע עבירה מתוך מניע של גזענות או עוינות כלפי ציבור.
- ב. העבירה בוצעה כלפי קורבן מזדמן ותמים, ללא כל התגרות מצדו;
- ג. העבירה כללה אלימות קשה או השפלה של הקורבן;
- ד. מבצע העבירה התרברב או התפאר, לפני או אחרי ביצוע העבירה, בכך שביצע עבירה כנגד אדם המשתייד לקבוצת אוכלוסייה מסוימת.
8. לא יוגש כתב אישום ובו סעיף 144 ללא אישור התובע הצבאי הראשי.

מדיניות מעצר עד תום ההליכים

9. ביצוע עבירת שנאה, מצביע בראש ובראשונה על המסוכנות הנובעת מהנאשם (בש"פ 3199/14 מדינת ישראל נ' וינברג). התביעה תשקול לבקש מעצר בכל תיק בו מיוחס בכתב האישום גם סעיף 144, בהתאם לנסיבות התיק ולעילות המעצר הקיימות. מבלי לגרוע בכלל האמור, במקרה בו מיוחסת לנאשם עבירת אלימות, אשר המניע לה הוא מתוך גזענות או עוינות כלפי ציבור, יש לעתור למעצר סגור עד תום ההליכים המשפטיים. בקשה למעצר עד תום ההליכים טעונה אישורו של התובע הצבאי הראשי.

הטיעון לעונש

10. ככלל, העונש הראוי למי שמבצע עבירת שנאה הינו מאסר בפועל, מאסר מותנה ופגיעה בדרגה. ההלכה הפסוקה קובעת כי ביטוי שנאה אלימים, מחייבים עונש מאסר בפועל בכליאה לתקופה משמעותית ומרתיעה (ר' רע"פ 5024/14 אלמקיס נ' מדינת ישראל). כמו כן, עבירות שנאה המתבצעות על-ידי חייל, פוגעות בנראות הצבא כולו, ואינן מתיישבות בד"כ עם נשיאת דרגות, ולפיכך, ככלל, תעתור התביעה לפגיעה בדרגת הנאשם. בנוסף, תעתור התביעה, ככלל, להשתתף פיצוי כספי על נאשמים לטובת נפגעי העבירה, על מנת לבטא ולו הכרה סמלית בנוק שנגרם להם או בהשפלה שחוו.
11. יוער, כי הטיעון לעונש זהה ותקף בכל מקרה בו עובדות המקרה מגלות כי העבירה בוצעה מתוך מניע של גזענות או עוינות כלפי הציבור, אף אם בסופו של יום לא נכלל בכתב האישום בו הורשע הנאשם סעיף 144 (ור' ע"פ 7171/13 לוגסי נ' מדינת ישראל; ע"פ 8465/14 כרכי נ' מדינת ישראל).